

Kommunfullmäktige

**Nr 119. Vattenprogram för Uppsala kommun
KSN-2015-1869****Förslag till beslut**

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta Vattenprogram för Uppsala kommun enligt ärendets **bilaga 1**.

Kommunstyrelsen beslutar därutöver för egen del

att anta ansvarsfördelning för vattenförvaltning 2016 enligt ärendets **bilaga 2**.**Reservation**Fredrik Ahlstedt, Therez Olsson, Rikard Sparby (alla M), Mohamad Hassan (FP), Anne Lennartsson (C) och Jonas Segersam (KD) avger särskilt yttrande enligt **bilaga A**.**I avgörandet deltagande:**

Marlene Burwick, Erik Pelling, Caroline Andersson, Ulrik Wärnsberg, Rahima Ortac (alla S), Maria Gardfjell, Rickard Malmström (båda MP), Ilona Szatmári Waldau (V), Fredrik Ahlstedt, Therez Olsson, Rikard Sparby (alla M), Mohamad Hassan (FP), Anne Lennartsson (C), Jonas Segersam (KD) och Simon Alm (SD).

Dessutom närvarande:

Gustaf Lantz, Eva Christiernin (båda S), Linda Eskilsson, Johan Lundqvist (båda MP), Hanna Mörck, Daniel Rogozinski (båda V), Mats Gyllander, Sofia Spolander, Carolina Bringborn Anadol (alla M) och Anna Manell (FP).

Sammanfattning

Uppsala kommun har en stark befolkningstillväxt och kan år 2050 hysa 280 000 – 340 000 invånare. Befolkningstillväxten är överlag gynnsam för kommunen men medför samtidigt ett ökat tryck på vattenresurserna. Vi har utmaningar för att säkra tillgången på rent dricksvatten, hantera avloppsvatten och tillgängliggöra vatten för rekreation, och som också kan bevara och öka ekologiska värden. Klimatförändringen innebär risker för både perioder av torka och höga vattenflöden. Vi behöver säkra tillgången på vatten i perioder av torka och hantera stora mängder vatten vid stora flöden så att inte sociala, hälsomässiga, ekologiska och ekonomiska värden äventyras.

Ett vattenprogram samt ansvarsfördelning för vattenförvaltning föreslås, visionen är att bevara och förstärka vattentillgångarna för dagens och framtida generationer.

Ärendet

Baserat på Uppsalas vision och långsiktiga utvecklingsambitioner för vattenfrågorna samt krav på uppfyllande av miljökvalitetsnormer för vattenförekomster beslutade kommunstyrelsens arbetsutskott den 10 Februari 2015 att ett vattenprogram skulle utvecklas.

Beredning

Programmet har tagits fram i gemensam beredning mellan tjänstemän från kommunledningskontoret, stadsbyggnadsförvaltningen, miljöförvaltningen samt Uppsala Vatten och Avfall AB.

Föredragning

Vattenprogrammet är en del av kommunens långsiktiga arbete med en hållbar utveckling beskrivet i policy för hållbar utveckling, ekologiska ramverket för program och planer samt översiktsplanens vision. Det tar sin utgångspunkt i utmaningar beskrivna i vattendirektivet, de nationella miljökvalitetsmålen och tillståndet i Uppsala kommuns vattenresurser.

Programmets syfte är att ge mål, förutsättningar, inriktning och strategier för att god ekologisk och kemisk status ska uppnås för ytvatten respektive god kvantitativ och kvalitativ status för grundvatten. Detta i enlighet med de miljökvalitetsnormer som Vattenmyndigheten fastställt. Vidare att kommunen kan möta ökade krav på uppföljning, hantera olika intressen och målkonflikter samt möjliggöra genomförandet av långsiktiga åtgärder inom kommunen.

Att skapa förutsättningar för en samordnad och kostnadseffektiv planering av mark- och vattenresurser i kommunen är en grundläggande målsättning. Med en god och framsynt planering som grund för kort- och långsiktiga investeringar ska de vattenvärden som gör Uppsala till en attraktiv kommun inte äventyras. På samma sätt ska kostnaderna för korrigerande åtgärder minska.

En förutsättning för att nå vattenprogrammets mål är att vi har en väl fungerande, strukturerad och aktiv samverkan mellan aktörer inom och utanför kommunens gränser.

Grundläggande principer för vattenprogrammet är att:

- det inte skall behöva revideras på grund av organisatoriska förändringar i förvaltning och/eller bolag
- styrningen av arbetet skall integreras i verksamheternas ordinarie ledningsprocesser
- de olika kommunala såväl som övriga viktiga organisationers insatser effektivt samordnas
- en aktiv dialog med samhället i stort förs kontinuerligt
- den skall utformas på ett sådant sätt att den effektivt stödjer det nationella och regionala utvecklingsarbetet

Programmet är inriktat mot att uppnå framtida tillstånd (tillståndsmål) och vänder sig i första hand till politiker och tjänstemän inom den kommunala organisationen. Målet är dock att de av vattendirektivet reglerade miljökvalitetsnormerna ska uppnås senast 2021.

I programmet fastslås att:

Naturligt och rent vatten kännetecknas av:

Uppsalas grundvattenresurser och vattenbalanser är säkrade och klarar av att försörja befolkningens långsiktiga behov. Grundvattennivåerna är sådana att negativa konsekvenser för vattenförsörjning, markstabilitet eller växt- och djurliv i angränsande ekosystem inte upp-kommer. Nybyggnation sker endast där långsiktig försörjning av rent och friskt dricksvatten kan säkerställas inom hela närområdet, både befintlig och ny bebyggelse. Vatten från Uppsala- och Vattholma-åsarna uppfyller god dricksvattenkvalitet och utgör grunden för dricks-vattentillgången i Uppsala stad och tätorter längs åsen. Ytvattentäkter som används för dricks-vattenproduktion har god kvalitet.

Uppsalas användning av vattenresurser påverkar inte andra kommuners och vattenförsörjning negativt och minskar inte kommande generationers möjlighet till tillgång till rent dricksvatten.

Sjöar och vattendrag uppnår god ekologisk och kemisk status.

Vandringsvägar finns för fisk, uter och andra vattenlevande arter i hela kommunens vattendrag. Reglerade vattendrag har samma kvalitet som naturliga vattendrag. Oexploaterade och opåverkade vattendrag ska bevaras.

Exploatering planeras så att den biologiska mångfalden i och kring sjöar och vattendrag bevaras eller ökar.

Attraktivt och tillgängligt vatten kännetecknas av:

Medborgare har tillgång till attraktiva och tillgängliga sjöar och vattendrag.

Möjlighet till bad och fiske i sjöar och vattendrag hindras inte av utsläpp av föroreningar.

I planlagda områden där förutsättningar finns är vattnet synliggjort, tillgängligt och skapar mervärde.

Bebyggelse och rekreation sker inte på bekostnad av hävdade strandbeten och vilda djurs rörlighet och tillgänglighet till vatten.

Uppsala kommun nyttjar vatten som en resurs i syfte att stärka ekologiska, sociala och ekonomiska värden.

Klimatsäkrad vattenhantering kännetecknas av:

Uppsala kommun har god kunskap om, och beredskap för, påverkan på dricksvattnet genom ett förändrat klimat.

Förebyggande åtgärder för översvämning i Fyrisån har genomförts.

Uppsala kommun har god kunskap om, och beredskap för, översvämningar av Fyrisån.

Vatten vid höga flöden tas om hand så att det kan nyttiggöras vid torka och värmebölja.

Sekundära avrinningsvägar finns i bebyggda områden för höga flöden vid extrem nederbörd. Nybyggnation sker inte i lågpunkter och instängda områden då dessa kan översvämmas vid höga flöden. Ny bebyggelse är utformad så att konsekvenser av översvämning minimeras.

Kommunstyrelsen ansvarar på kommunfullmäktiges uppdrag för programledningen. Åtgärder för att uppnå tillståndsmålen beskrivs i en handlingsplan vilken revideras och följs upp i den ordinarie ”mål och budget” processen. Ansvarsstrukturen beskrivs i ett separat styrdokument ” Ansvarsfördelning för vattenförvaltning” vilket revideras årligen.

Ekonomiska konsekvenser

Genom att samordna och driva arbetet på det sätt som föreslås i vattenprogrammet så är bedömningen att arbetet effektiviseras. Kostnader för åtgärder och samordning ryms inom ramen för ordinarie verksamhet.

Risken för framtida sanktionsavgifter till följd av att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan uppnås förväntas minska drastiskt som en konsekvens av vattenprogrammet och genomförandet av handlingsplanerna.

Förutsättningarna för ökad grad av extern finansiering förväntas öka som en konsekvens av effektivare samordning av åtgärder mellan nämnder och bolag.

Bilaga A**Särskilt yttrande**

Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna

Alliansen i Uppsala kommun är mycket positiva till att det äntligen gör ett gemensamt arbete för att nå gemensamma långsiktiga lösningar och för att hantera olika intressen och målkonflikter inom vattenarbetet, något som är viktigt för ökad och hållbar tillväxt i hela vår kommun.

Vi välkomnar att vattenprogrammet tar sikte på ett Uppsala i utveckling som inrymmer 350 000 invånare år 2050. Det är angeläget att planering för dagvattenhanteringen görs med respekt för bebyggelse, parker, idrottsytor och annan infrastruktur. Många framgångsrika exempel finns där detta kan göras integrerat. Som exempel kan dagvatten mynna ut ytligt i parkmiljöer. Vidare står att bebyggelse och rekreation inte får ske på bekostnad av hävdade beten m.m. Detta stycke bör studeras djupare inom ramen för kommunens översiktsplan och planerna för utvecklingen av sydöstra Uppsala.

Inom ramen för vattenprogrammet kommer en handlingsplan att upprättas och revideras årligen. De åtgärder som föreslås i vattenprogrammet är dock i många fall kostsamma och vi ser inte att det finns möjlighet att avsätta medel för att genomföra alla förändringar genast, utan ser vattenprogrammet som ett långsiktigt arbete. En prioriteringsordning för detta bör upprättas för att handlingsplanen ska få genomslagskraft och bli så effektiv som möjligt. För att målet om naturligt och rent vatten ska uppnås bör kommunens ansvar i tillsynsfrågan tydliggöras.

Bland annat framgår det i ärendet att vandringsvägar ska finnas för fisk, uter och andra vattenlevande arter i hela kommunens vattendrag. Olika lösningar lämpar sig dock väldigt olika inom områden och för olika arter. Flertalet åtgärder kan medföra stora kostnader. För att på bästa sätt ta ansvar för ekonomin och samtidigt nå bäst miljönytta behöver en prioriteringsordning arbetas fram inom ramen för den mer utförliga handlingsplan som arbetas fram år 1. Länsstyrelsen i Uppsala läns miljöenhet tog under 2009 fram en kartläggning för fria vandringsvägar i länet. I kartläggningen finns också en övergripande prioritering. Vi anser att det är angeläget att prioriteringar görs även för att nå bästa resultat inom Uppsala kommun.

Fredrik Ahlstedt (M), Mohamad Hassan (FP), Stefan Hanna (C) och Jonas Segersam (KD)

Bilaga 1

Vattenprogram för Uppsala kommun

Till kommunfullmäktige
7 december 2015

[Skriv text]

FÖRORD

Kommunens vattenresurser ska på sikt uppnå god status. Vi ska vara bra på att möta ökade krav på uppföljning, hantera olika intressen och målkonflikter samt genomföra långsiktiga åtgärder. Programmet ger mål, förutsättningar, inriktning och strategier för Uppsala kommuns vattenförvaltning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KSN-2015-1869	1
Förslag till beslut	1
1. INLEDNING	9
1.1 Vision	9
1.2 Syfte och målsättning	9
1.3 Målgrupp och avgränsning	9
2 UPPSALA KOMMUNS MÅL FÖR VATTENOMRÅDET	10
2.1 Övergripande tillståndsmål: Naturligt och rent vatten	10
2.1.1 Utmaningar	10
2.2 Övergripande tillståndsmål: Attraktivt och tillgängligt vatten	12
2.2.1 Utmaningar	12
2.3 Övergripande tillståndsmål: Klimatsäkrad vattenhantering.....	13
2.3.1 Utmaningar	13
3 STRATEGI FÖR ATT NÅ MÅLEN	15
3.1 Styrande dokument	15
3.2 Organisation	17
3.2.1 Organisatoriskt ansvar per målområde	17
3.3 Arbets- och beslutsprocess.....	18
3.3.1 Styr- och ledningsprocess	18
3.3.2 Uppföljning av handlingsplaner	19
3.4 Finansiering.....	19
Bilaga 2.....	20
ANSVARSFÖRDELNING VATTENFÖRVALTNING 2016	20
Programledningsorganisation.....	20
Förvaltningsorganisation Naturligt och rent vatten	20
Förvaltningsorganisation Attraktivt och tillgängligt vatten.....	20
Förvaltningsorganisation Klimatsäkrad vattenhantering	20

1. INLEDNING

Uppsala kommun har en stark befolkningstillväxt och kan år 2050 hysa 280 000 – 340 000 invånare. Befolkningstillväxten är överlag gynnsam för kommunen men medför samtidigt ett ökat tryck på vattenresurserna. Vi har utmaningar för att säkra tillgången på rent dricksvatten, hantera avloppsvatten och tillgängliggöra vatten för rekreation, och som också kan bevara och öka ekologiska värden.

Klimatförändringen innebär risker för både perioder av torka och höga vattenflöden. Vi behöver säkra tillgången på vatten i perioder av torka och hantera stora mängder vatten vid stora flöden så att inte sociala, hälsomässiga, ekologiska och ekonomiska värden äventyras.

1.1 Vision

Bevara och förstärka vattentillgångarna för dagens och framtida generationer.

1.2 Syfte och målsättning

Vattenprogrammet är framtaget och utformat för kommunens långsiktiga arbete med en hållbar utveckling beskrivet i Policy för hållbar utveckling, ekologiskt ramverk för program och planer samt översiktsplanens vision. Det tar sin utgångspunkt i utmaningar beskrivna i vattendirektivet, de nationella miljökvalitetsmålen och tillståndet i Uppsala kommuns vattenresurser.

Programmets syfte är att ge mål, förutsättningar, inriktning och strategier för att god ekologisk och kemisk status ska uppnås för ytvatten respektive god kvantitativ och kvalitativ status för grundvatten. Detta i enlighet med de miljökvalitetsnormer som Vattenmyndigheten fastställt. Vidare att kommunen kan möta ökade krav på uppföljning, hantera olika intressen och målkonflikter samt möjliggöra genomförandet av långsiktiga åtgärder inom kommunen.

Att skapa förutsättningar för en samordnad och kostnadseffektiv planering av mark- och vattenresurser i kommunen är en grundläggande målsättning. Med en god och framsynt planering som grund för kort- och långsiktiga investeringar ska de vattenvärden som gör Uppsala till en attraktiv kommun inte äventyras. På samma sätt ska kostnaderna för korrigerande åtgärder minska, till exempel vegetations-bekämpning i vattendrag och sjöar, och framtida sanktionsavgifter undvikas till följd av att miljö-kvalitetsnormerna för vatten inte kan uppnås.

Programmet är inriktat mot att uppnå framtida tillstånd (tillståndsmål). Målet är dock att de av vattendirektivet reglerade miljökvalitetsnormerna ska uppnås senast 2021.

1.3 Målgrupp och avgränsning

Programmet vänder sig i första hand till politiker och tjänstemän inom den kommunala organisationen. Samverkan med aktörer utanför den kommunala organisationen; företag, fastighetsägare och medborgare samt i viss mån samverkan utanför den geografiska kommunens gränser beskrivs kort.

Vattenprogrammet ger legitimitet för arbetet med vattenfrågor. Varje mål behöver konkretiseras i en handlingsplan med mätbara delmål och aktiviteter för att nå målen. Detta beskrivs mer i detalj i kapitel 3.

2 UPPSALA KOMMUNS MÅL FÖR VATTENOMRÅDET

I vattenprogrammet finns tillståndsmål formulerade inom tre olika områden; Naturligt och rent vatten, Attraktivt och tillgängligt vatten samt Klimatsäkrad vattenhantering. Målområdena har bäring på de utmaningar Uppsala kommun står inför genom ökat exploateringsstryck och ett förändrat klimat.

Tillståndsmålen är tidslösa och om det föreligger avvikelser mellan dessa och verkliga förhållanden så skall åtgärder genomföras för att det förväntade tillståndet ska uppnås.

En nulägesbeskrivning för de olika målområdena finns i bilaga ”förutsättningar & nuläge”.

2.1 Övergripande tillståndsmål: Naturligt och rent vatten

2.1.1 Utmaningar

Uppsala är en kommun i tillväxt. År 2050 kan kommunen komma att hysa 280 000 – 340 000 invånare. Enligt prognoserna kan en befolkning på 350 000 förväntas till år 2050. Tillväxt ger mer ekonomiska resurser men innebär även ökade krav på försörjningssystemen, däribland vattenförsörjningen. Det behövs tydliga ställningstaganden och riktlinjer om hur Uppsalas översikts- och detaljplanering sker utifrån miljö kvalitetsnormerna med hänsyn till vattnet som recipient och dricksvattentäkt, samt översvämningsrisk, torka och attraktionskraft. Tillräcklig tillgång till vatten av god kvalitet är en förutsättning och en drivkraft för tillväxt. Tillgången på ytvatten för konstgjord grundvattenbildning kan bli kapacitetsbegränsande. Det är inte säkert att Fyrisån och Tämnaån räcker på sikt. För att hitta större mängder och även klara längre perioder av torka kan man behöva hitta andra alternativ. På landsbygden finns problem med inträngning av saltvatten i dricksvattenbrunnar.

Exploatering av mark för bebyggelse, infrastruktur med mera kan komma i konflikt med vattenvärden av olika slag. Hänsyn måste tas till befintliga vattentäkter eller områden med vattenresurser som i framtiden kan behövas för vattenförsörjning. Exempelvis så kan dagvatten som leds orenat ut i Fyrisån och vidare till Ekoln och Mälaren, påverka dricksvattenkvaliteten för Stockholmsregionen. Användningen av kemikalier i samhället är fortfarande stort och kunskapen om de ämnen som finns på marknaden är långt ifrån komplett. Det visar behovet av att försiktighetsprincipen används och i synnerhet när det gäller dricksvatten men även då det gäller vattenkvalitet generellt i våra sjöar och vattendrag. Det visar även på vikten av relevant och uppdaterat vattenskydd. Dagvattenlösningar behöver utarbetas med utgångspunkt från recipienten. Vid tätning av staden kan dagvattenhanteringen också behöva konkurrera om plats med park, idrottsytor, bebyggelse och annan infrastruktur.

Dricksvatten är det viktigaste livsmedlet och säkringen av nuvarande och framtida dricksvattentäkter måste vara överordnat i stort sett all annan planering. För Uppsalas del handlar det om att säkra Uppsala åsens funktion som naturligt dricksvattenfilter, klarlägga hur framtidens dricksvattenförsörjning ser ut i de områden där staden förväntas växa men där det inte finns några naturliga grundvattentillgångar att använda för dricksvattenproduktion samt tydliggöra vilka alternativ det finns ifall Uppsalaåsen i framtiden skulle bli obrukbar som dricksvattentäkt. Uppsala behöver tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala län ta fram en vattenförsörjningsplan för kommunen och länet. Att ta fram en vattenförsörjningsplan är ett av förslagen till bindande åtgärder som finns med i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Uppsala är den enskilt största kommunen i Uppsala län vilket gör att majoriteten av befolkningen i länet är beroende av

Uppsalaåsen som dricksvattentäkt. Uppsala kommun måste därför vara aktiv och drivande i arbetet med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan.

Utöver att åtgärda och bygga stora vandringsvägar för fisk så kan kommunen på egen mark se över alla sina vägar och skogsmarker för att åtgärda de vandringshinder som finns i de områdena. Det kan till exempel handla om vägtrummor som idag utgör vandringshinder men som relativt lätt kan åtgärdas.

Naturligt och rent vatten kännetecknas av:

- Uppsalas grundvattenresurser och vattenbalanser är säkrade och klarar av att försörja befolkningens långsiktiga behov. Grundvattennivåerna är sådana att negativa konsekvenser för vattenförsörjning, markstabilitet eller växt- och djurliv i angränsande ekosystem inte uppkommer. Vatten från Uppsala- och Vattholmaåsarna uppfyller god dricksvattenkvalitet och utgör grunden för dricksvattentillgången i Uppsala stad och tätorter längs åsen. Ytvattentäkter har god dricksvattenkvalitet.

Detta innebär att exploatering i första hand styrs av vilka förutsättningar som finns för en långsiktigt trygg dricksvattenförsörjning i ett område, framför exempelvis efterfrågan på bostäder. Vidare att åtgärder behöver vidtas för att uppnå och bibehålla god kemisk status i Uppsalaåsen samt i ytvattentäkter som används för dricksvattenproduktion.

- Uppsalas användning av vattenresurser påverkar inte andra kommuners och vattenförsörjning negativt och minskar inte kommande generationers möjlighet till tillgång till rent dricksvatten.

Detta innebär att sjöar och vattendrag inom vår kommun som inte uppnår god status kan påverka kommuner nedströms genom försämrad dricksvattenkvalitet och åtgärder behöver därmed vidtas för att förbättra statusen. Även föroreningar i utströmmande grundvatten kan påverka kommuner nedström och behöver åtgärdas.

- Sjöar och vattendrag uppnår god ekologisk och kemisk status.

Aktuell status finns på Vattenmyndighetens VISS-karta och åtgärder för att uppnå god status finns i förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammen som har tagits fram av myndigheten.

- Vandringvägar finns för fisk, uter och andra vattenlevande arter i hela kommunens vattendrag. Reglerade vattendrag har samma kvalité som naturliga vattendrag. Oexploaterade och opåverkade vattendrag ska bevaras.

Detta innebär att åtgärder behöver vidtas där det idag finns vandringshinder, exempelvis dammar och vägtrummor. Vidare att reglerade vattendrag ges egenskaper som återfinns i naturliga vattendrag, det kan bland annat vara åtgärder som dämpar vattnets hastighet.

- Exploatering planeras så att den biologiska mångfalden i och kring sjöar och vattendrag bevaras eller ökar.

Detta kräver kunskap om vilka djur och växter som finns inom ett område, vilka krav på livsmiljö dessa har och anpassa exploateringen utifrån denna kunskap.

2.2 Övergripande tillståndsmål: Attraktivt och tillgängligt vatten

2.2.1 Utmaningar

Det finns förhållandevis liten tillgång på stads- och tätortsnära vattenmiljöer för bad och annan rekreation i stora delar av kommunen. I och kring staden är bristen särskilt tydlig.

Strandskyddet skyddar sjöar och vattendrag, både som rekreativmiljöer och som livsmiljöer för växter och djur. På många håll i Uppsala kommun är tillgången till strandmiljöer mycket bristfällig, dels av naturgivna skäl, dels för att de är ianspråktagna med bostadsbebyggelse. Det är viktigt att tillgängligheten för allmänheten till stränder, inklusive badmöjligheter, tas tillvara och förbättras inom ramen för samhällsutvecklingen.

Förutom att säkra allmänhetens tillgång till vatten med hjälp av strandskydd så handlar det även om att arbeta med de miljöproblem som har nämnts ovan. För att ha vatten som man kan bada i så krävs att man aktivt arbetar med att minska risken för utsläpp av bakterier och för att kunna äta fisken så krävs att man arbetar med att minska utsläppen av miljögifter samt sanerar redan förorenade områden.

Attraktivt och tillgängligt vatten kännetecknas av:

- Medborgare har tillgång till attraktiva och tillgängliga sjöar och vattendrag.

Detta innebär att kommunen ska erbjuda tillgång till vatten utifrån flera olika intressen, exempelvis bad, fiske, båtliv, vandringsleder.

- Möjlighet till bad och fiske i sjöar och vattendrag hindras inte av utsläpp av föroreningar.

Detta kan kräva att avlopp eller dagvatten med otillräcklig rening åtgärdas eller att utsläpp från miljöfarlig verksamhet begränsas.

- I planlagda områden där förutsättningar finns är vattnet synliggjort, tillgängligt och skapar mervärde.

Exempel på detta är öppna dagvattenanläggningar som även ger rekreativa kvaliteter.

- Bebyggelse och rekreation sker inte på bekostnad av hävdade strandbeten och vilda djurs rörlighet och tillgänglighet till vatten.

Det innebär att vi anpassar vår planering till befintliga värden i områden som hävdade strandbeten och biologisk mångfald.

- Uppsala kommun nyttjar vatten som en resurs i syfte att stärka ekologiska, sociala och ekonomiska värden.

Eftersom vatten är både livsnödvändigt och har flera egenskaper som kan öka livskvalitet behöver vattenfrågorna ta stor plats och prioriteras högt i vår vardag och vårt planeringsarbete.

2.3 Övergripande tillståndsmål: Klimatsäkrad vattenhantering

2.3.1 Utmaningar

Den naturliga magasineringsskapaciteten i kommunens vattensystem är liten, och de åtgärder som gjorts i form av utdikning och rätning av vattendrag har ytterligare reducerat den. Systemen är mycket känsliga för flödesvariationer. Uppsala har av MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), i samband med implementeringen av översvänningsdirektivet, blivit utpekad som en av de 18 kommuner som har betydande risk att drabbas av översvämning. I ett första steg så har hot- och riskkartor¹ tagits fram som visar översvänningsrisker i samband med tre olika flöden; 50-års-, 100-års och beräknat högsta flöde. Redan vid ett 50-årsflöde så drabbas delar av Uppsala stad av översvämning. Att förhålla sig till beräknat högsta flöde i planerings-sammanhang är svårt eftersom det är ett det mest extrema scenariot man kan tänka sig.

Länsstyrelsen i Uppsala län är genom översvänningsdirektivet ansvariga för att ta fram förslag på åtgärder för att minska kartlagda översvänningsrisker, men även Uppsala kommun måste vara aktiva i det arbetet. Genom klimatanpassning av den framtida samhällsbyggnadsstrukturen kan samhällets kostnader minska jämfört med om åtgärder sker i efterhand. En viktig faktor är multifunktionalitet, det vill säga att prioritera förebyggande åtgärder som ger mervärde till flera olika intressen. Exempel på detta är en översvänningsyta som vid lägre vattenstånd kan användas för idrottsaktiviteter och bidrar till grönstrukturen i ett område. Detta blir extra viktigt i urbana miljöer då det är konkurrens om ytor.

En annan typ av översvämning som kan drabba framför allt Uppsala stad men även andra mindre orter och jordbruksmark är översvämningar i samband med extrem nederbörd. Sådana översvännings-situationer är kopplade till hur man hanterar dagvatten och i första hand så bör en kartering och prognos ske av hur extrem nederbörd kan drabba Uppsala. Vid stora flöden finns också risk för att föroreningar når grundvattnet.

Klimatsäkrad vattenhantering kännetecknas av:

- Uppsala kommun har god kunskap om, och beredskap för, påverkan på dricksvattnet genom ett förändrat klimat.

Detta kan innebära att kommunen har vidtagit förebyggande åtgärder för att kunna leverera säkert dricksvatten vid exempelvis översvämning.

- Åtgärder för att förebygga översvämning i Fyrisån har genomförts.

Detta kan innebära åtgärder både i den urbana miljön och längre uppström. Här bör möjligheten till multifunktionella åtgärder vara i fokus.

- Uppsala kommun har god kunskap om, och beredskap för, översvämningar av Fyrisån.

¹ <http://www.lansstyrelsen.se/VASTMANLAND/SV/MANNISKA-OCH-SAMHALLE/KRISBEREDSKAP/OVERSVAMNINGSDIREKTIVET/Pages/riskkartor.aspx>

Vid sidan av de förebyggande åtgärderna behöver även en beredskap finnas för den händelse att översvämning trots dessa inträffar. Möjliga insatser ska utredas vid framtagande av nya detaljplaner.

- Vatten vid höga flöden tas om hand så att det kan nyttiggöras vid torka och värmebölja.

Exempelvis möjliggöra lagring av vatten vid höga flöden och omfattande nederbörd som vid torka kan användas för bevattning av jordbruksmark, koloniträdgårdar och parker.

- Sekundära avrinningsvägar finns i bebyggda områden för höga flöden vid extrem nederbörd. Nybyggnation sker inte i lågpunkter och instängda områden då dessa kan översvämmas vid höga flöden. Ny bebyggelse är utformad så att konsekvenser av översvämning minimeras.

Vid planeringen måste möjlighet till sekundära avrinningsvägar hanteras. Val av byggnadsteknik, materialval med mera görs så att risk för negativa konsekvenser vid översvämning minimeras. I befintliga områden kan åtgärder behövas. Även här är multifunktionalitet en viktig utgångspunkt särskilt i urbana miljöer.

3 STRATEGI FÖR ATT NÅ MÅLEN

En förutsättning för att nå vattenprogrammets mål är att vi har en väl fungerande, strukturerad och aktiv samverkan mellan aktörer inom och utanför kommunens gränser.

Grundläggande principer för vattenprogrammet är att:

- det inte ska behöva revideras på grund av organisatoriska förändringar i förvaltning och/eller bolag
- styrningen av arbetet skall integreras i verksamheternas ordinarie ledningsprocesser
- de olika kommunala såväl som övriga viktiga organisationers insatser effektivt samordnas
- en aktiv dialog med samhället i stort förs kontinuerligt
- det effektivt stödjer det nationella och regionala utvecklingsarbetet

På den nationella nivån finns ett antal mål och åtgärdsprogram som har koppling till de målområden som omfattas av vattenprogrammet. En stor utmaning i den långsiktiga utvecklingen är att synkronisera det lokala arbetet så att de lokalt prioriterade åtgärderna såväl som de nationellt utpekade åtgärderna genomförs.

3.1 Styrande dokument

Beskrivning av åtgärder för att uppnå tillståndsmålen i vattenprogrammet beskrivs i en handlingsplan. Denna omfattar alla åtgärder som planeras för samtliga medverkande organisationer.

Handlingsplanen, som antas av kommunstyrelsen, beskriver:

- vilka konkreta åtgärder/projekt som skall genomföras
- koppling mellan åtgärd och vattenprogrammets tillståndsmål (inklusive bedömd grad av målluppfyllelse efter genomförd åtgärd)
- koppling mellan åtgärd och eventuella nationella åtgärdsprogram/-planer.
- om åtgärden är övergripande eller avgränsad till specifika geografiska områden (vatten-, skogs-, stadsområden)
- tidsperiod för åtgärdernas genomförande
- vem som ansvarar för åtgärden/projektet
- vilka resurser (personella såväl som ekonomiska) som behövs
- om åtgärden finns endast i denna handlingsplan eller om den även finns i någon annan plan

Med den sista punkten ovan avses att vissa åtgärder kan återfinnas i andra planer som är planerade sedan tidigare (innan detta vattenprogram skapades) alternativt att de även ingår i planer på regional nivå och "ägs" av organisationer utanför den kommunala.

Varje åtgärd har en "ägare" i den kommunala organisationen som ansvarar för dess uppföljning och att den utförs.

Åtgärden skall klassificeras enligt följande:

- Åtgärder som ska genomföras enligt gällande lagstiftning inklusive bindande åtgärder från myndigheter
- Åtgärder som genomförs utifrån nationellt åtgärdsprogram från myndigheter
- Åtgärder med högre ambitionsnivå än gällande lagstiftning myndigheternas åtgärdsprogram

Struktur för styrdokumentet:

- Vattenprogram
 - Ansvarsfördelning för vattenförvaltning (årlig revidering)
 - Handlingsplan Vatten (årlig revidering):
 - Övergripande åtgärder
 - Geografiska åtgärder:
 - Åtgärder för enskilda utpekade vattenområden
 - Åtgärder för bebyggd miljö
 - Åtgärder övriga områden

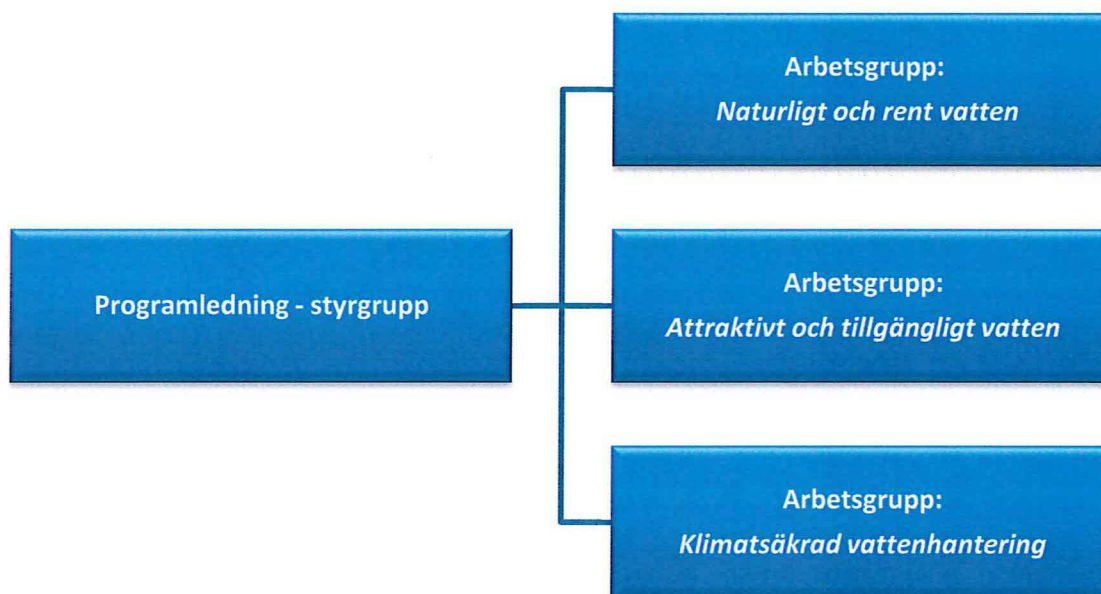
3.2 Organisation

Ett långsiktigt och kontinuerligt arbete där tillräckliga resurser avsätts och som styrs genom en formellt beslutad organisation är en förutsättning för att nå målen i vattenprogrammet.

3.2.1 Organisatoriskt ansvar per målområde

Kommunstyrelsen ansvarar på kommunfullmäktiges uppdrag för programledningen.

Den aktuella ansvarsstrukturen beskrivs i bilagan ”Ansvarsfördelning för vattenförvaltning”. Denna ordning skall revideras årligen i samband med att den treåriga handlingsplanen behandlas.

Figur 1: Organisationsstruktur vattenförvaltning

Programledningen organiseras via en beredande tjänstemannagrupp samt en politisk styrgrupp.

Arbetsgrupperna ansvarar för samordning av handlingsplanen inom respektive målområde. Respektive grupp ansvarar för att i samråd med programledningen utforma samverkansformer med det övriga samhället inom den geografiska kommunen såväl som utanför. I den mån samverkansstrukturer finns etablerade på den nationella och/eller regional nivå skall den följas.

Projektgrupper skapas vid behov, exempelvis inom dagvatten, vatten och avlopp (VA), särskilda utvecklingsprojekt, för ansökningar om extern projektfinansiering m.m.

3.3 Arbets- och beslutsprocess

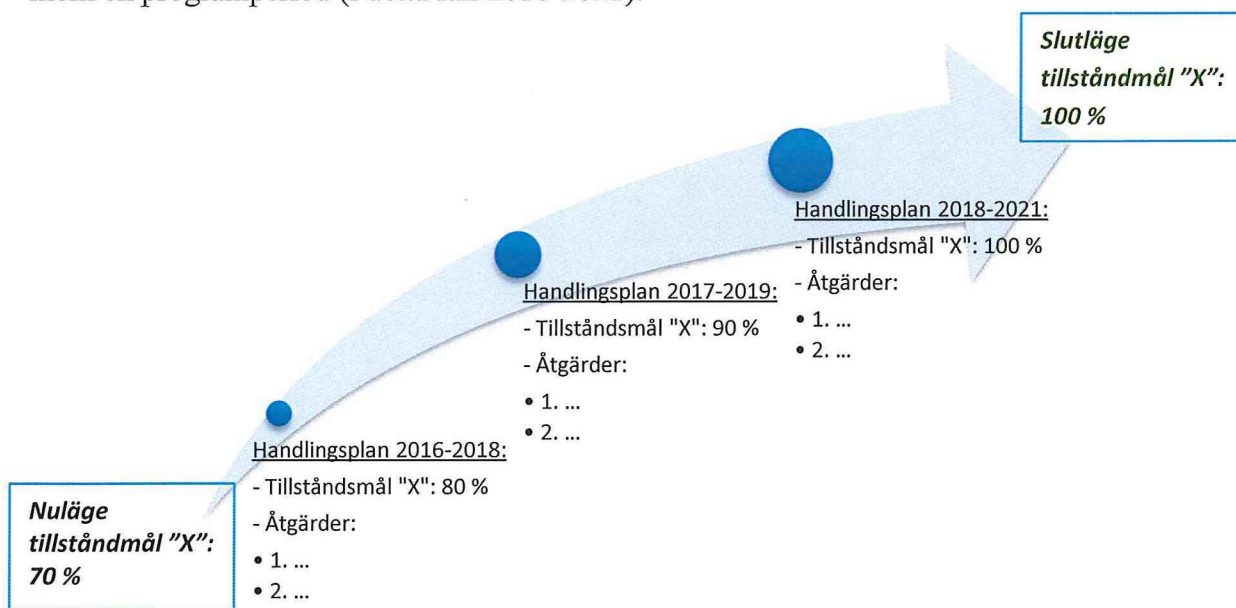
3.3.1 Styr- och ledningsprocess

Årlig genomgång av vattenprogrammet

Syftet med denna genomgång är att säkerställa att hela kommunen arbetar effektivt, systematiskt och i samverkan för vattenprogrammets målpåfyllelse samt att planeringsdirektiv och underlag för framtagande av ny treårig handlingsplan beslutas.

Styrning och uppföljning av handlingsplan

Nedan beskrivs en principskiss över hur vattenprogrammets stödjande handlingsplaner tas fram inom en programperiod (i detta fall 2016-2021):

Figur 2: Verktällande av programmets tillståndsmål genom handlingsplaner. Procentsatser i figuren visar grad av målpåfyllelse.

Handlingsplanen revideras årligen och planeringen för det första året är beskrivet mer i detalj och utgör underlag för nästa års ekonomiska budget. Revideringen av handlingsplanen ingår som en del i den ordinarie verksamhets-/affärsplaneringen. Då handlingsplanen innefattar åtgärder som genomförs av flera organisationer individuellt såväl som i samverkan krävs att planeringen måste koordineras under programledningens ansvar. För att handlingsplanen skall kunna godkännas förutsätts att berörda nämnder och styrelser godkänt sina respektive verksamhets- och affärsplaner.

3.3.2 *Uppföljning av handlingsplaner*

Uppföljningen sker tre gånger per år (utfall per april, augusti och december). I samband med december uppföljningen så sammanställer programledningen statusen för hela handlingsplanen. Denna sammanställning utgör underlag för den årliga genomgången av vattenprogrammet och utveckling av ny 3-årig handlingsplan (beskriven ovan).

3.4 Finansiering

Den grundläggande principen är att finansiering av handlingsplanens åtgärder säkerställs inom nämnder och bolags ordinarie budget.

En gemensam budget på programnivå kan förekomma i följande två fall:

- Budget för av kommunfullmäktige beslutade riktade insatser vilket tilldelas en ansvarig nämnd.
- Gemensamma åtgärder där man genom samordning inom programmet fått extern finansiering. Denna gemensamma budget styrs av Kommunfullmäktige utsedd ansvarig nämnd.

ANSVARSFÖRDELNING VATTENFÖRVALTNING 2016

Programledningsorganisation

Politisk samordning och ansvar: KSAU-P

Tjänstemannasamordning och ansvar: Styrgrupp samhällsbyggnad

Förvaltningsorganisation Naturligt och rent vatten

Sammanställande/ordförande: Vattenstrateg

Medverkande förvaltningar och bolag:

- Uppsala Vatten och Avfall AB
- Miljöförvaltningen
- Stadsbyggnadsförvaltningen
- Kommunledningskontoret
- Teknik & service
- Brandförsvaret

Förvaltningsorganisation Attraktivt och tillgängligt vatten

Sammanställande/ordförande: Vattenstrateg

Medverkande förvaltningar och bolag:

- Uppsala Vatten och Avfall AB
- Miljöförvaltningen
- Stadsbyggnadsförvaltningen
- Kommunledningskontoret
- Teknik & service
- Destination Uppsala
- Sport- & Rekreativfastigheter

Förvaltningsorganisation Klimatsäkrad vattenhantering

Sammanställande/ordförande: Vattenstrateg

Medverkande förvaltningar och bolag:

- Stadsbyggnadsförvaltningen
- Miljöförvaltningen
- Uppsala Vatten & Avfall
- Teknik & service
- Skolfastigheter
- Uppsalahem
- Industrihus
- Uppsala Kommuns Fastighets AB
- Förvaltningsfastigheter
- Sport- & rekreativfastigheter
- Brandförsvaret